

СЕКЦІЯ 3
СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОЇ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СПРАВИ
ЯК ГАЛУЗІ ЗНАТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНОГО ПЛАНУВАННЯ
ПЛЕМІННОЇ СПРАВИ В СКОТАРСТВІ УРСР

Альохін В.І.

*ВП НУБіП України «Немішаївський агротехнічний коледж»
(смт Немішаєве-1 Бородянського району Київської області)*

Ефективне і цілеспрямоване поліпшення племінних ресурсів можливе лише за умови запровадження перспективного планування. На теренах Російської імперії перші спроби узагальненої характеристики великих масивів худоби з розробкою заходів щодо їх подальшого племінного вдосконалення зроблені на початку ХХ ст. О.Ф. Міддендорфом, М.В. Верещагіним, А.А. Калантаром, М.П. Чирвинським, М.Ф. Івановим, В.П. Устьянцевим та іншими вченими. Оскільки не враховували ряд об'єктивних факторів, зокрема тогочасну примітивну технологію ведення галузі, поставлені завдання не були виконані.

Значно вплинули на племінне вдосконалення тварин результати обстеження скотарства, проведені у 20-х рр. ХХ ст. під керівництвом Ю.Ф. Лискуна, Й.В. Гаркаві, Ю.З. Умана та інших. Розроблені вченими методичні підходи до оцінки великих масивів худоби зберегли своє значення і до теперішнього часу, а матеріали дослідження стали основою першого в історії світової зоотехнії плану породного районування в масштабах колишнього СРСР. У цей період вперше сформульовані принципи «гніздової» племінної роботи, яка поєднала діяльність окремих господарств в єдину систему.

У 30-ті рр. ХХ ст. академік М.Д. Потьомкін визначив три основні регіони з розведення великої рогатої худоби за напрямом продуктивності: північний – молочний, середній – м'ясо-молочний, південний – м'ясо-молочно-робочий. В основу такого розподілу покладав природні та господарсько-економічні умови. На необхідність при виборі заводських порід враховувати природні умови різних територій Радянського Союзу та їх спеціалізацію у виробництві продуктів тваринництва вказував Ю.Ф. Лискун.

Варто відмітити, що в СРСР перспективне планування племінної справи зумовлювалося плановою системою господарства і розглядалося як невід'ємна частина народногосподарського планування. Методичні питання планування племінної роботи вперше досить ефективно розробляли вчені Всесоюзного інституту тваринництва (м. Москва). Підготували десятки планів для провідних племінних радгоспів і державних племінних розплідників великої рогатої худоби. Значний досвід перспективного планування з поліпшення окремих стад і великих масивів худоби накопичено й іншими науково-дослідними

установами, зокрема НДІ тваринництва Лісостепу і Полісся УРСР (Харків).

Суцільне планування племінної роботи розпочате в 1937–1938 рр., коли по всій території країни створено розгалужену мережу державних племінних радгоспів і розплідників великої рогатої худоби. Виникла потреба у визначенні перспектив і методів племінного поліпшення худоби для кожного із цих господарств, створені належні технологічні умови для реалізації намічених заходів. Однак перші плани племінної роботи переважно не були виконані у зв'язку з початком Другої світової війни.

Необхідність запровадження перспективного планування племінної роботи особливо гостро постала у 50–60-ті рр. минулого століття у зв'язку із концентрацією тваринництва, що вимагала корінної перебудови технології ведення галузі, зокрема запровадження нормованої годівлі з чітко розробленою системою роздоювання корів і вирощування молодняка, штучного осіменіння, щорічного бонітування худоби. Плани племінної роботи дозволяли в деталях прослідковувати за системою добору і підбору, яка застосовувалася при вдосконаленні конкретного стада.

У планах систематизувалися дані про якість тварин, обґрунтовувалося їх племінне використання, формулювалися цілі підбору до кожного плідника, визначалися показники бажаного типу для кожного господарства. Без планів племінної роботи унеможлилювалися: розподіл молодняка, що вирощувався племінними господарствами та розплідниками, за класами, врахування реальних потреб окремих районів стосовно типу і походження завезених тварин. Плани затверджувалися Зоотехнічною радою Міністерства сільського господарства УРСР, зокрема при розгляді питання щодо апробації нових порід.

У розробці методики планування та складанні перших планів племінної роботи з великою рогатою худобою брали активну участь: П.Ф. Добринін, М.Ф. Ростовцев, В.Є. Альтшулер, М.П. Суханов, Й.В. Гаркаві, М.Д. Потьомкін, М.А. Кравченко та інші. Зокрема, М.А. Кравченком особисто або за його керівництва підготовлено 24 селекційно-племінні плани для провідних племінних господарств симентальської породи. В 1935 р. розробив перший селекційно-племінний план для племінного господарства «Хмельовик» Київської області, ядро якого склали швейцарські симентали. Результати роботи з племінним стадом цього господарства покладено в основу його дисертаційного дослідження «Методика побудови племінної роботи в конкретному господарстві».

Таким чином, розробка планів племінного поліпшення худоби в племінних господарствах, пов'язаних спільністю напряму племінної роботи з породами, стала традиційним заходом, безпосередньо зумовленим загальною системою народногосподарського планування. В УРСР перші перспективні плани для окремих племінних господарств розроблено в 30-ті рр. ХХ ст., що зумовлювалося створенням розгалуженої мережі державних племінних радгоспів і розплідників великої рогатої худоби. Суцільне перспективне планування запроваджено в 50–60-ті рр. ХХ ст. у зв'язку з концентрацією та спеціалізацією тваринництва, його переведенням на промислову основу.